

Arbejdsgruppen for ældre- og sundhedspolitik

14. august 2024

Jytte Elkjær Hedegaard
Jenny Beck
Peter Ried Larsen
John E. Iversen

Civilsamfundet.

Indledning:

Arbejdsgruppen vedtog i sit møde den 22. juli 2024 at forslag til temadag kunne være, at sætte fokus på begrebet civilsamfundet med afsæt i, hvorledes vi forbereder os - i distriktet - på de kommende øgede forventninger til civilsamfundets rolle.

Regeringens ældrereform:

Af Regeringens ældrereform af januar 2024 fremgår følgende af tema 3 - Værdi om tæt samspil med de pårørende, lokale fællesskaber og civilsamfundet:

"Der er brug for at tænke velfærd på en ny måde, hvor flere byder ind, og hvor kvalitet er vigtigere end hvem der leverer velfærden. Vi ønsker en bevægelse fra velfærdsstat til velfærdssamfund, hvor vi sammen skaber velfærden for ældre borgere på tværs af offentlige og private aktører, civil og lokalsamfund og pårørende."

Det fremgår videre af reformens pkt. 16:

"Samspil med lokalsamfundet er en bærende værdi for reformen. For at øge kvaliteten og styrke en forebyggende tilgang til fremtidens ældrepleje er et tæt samspil med pårørende og lokal- og civilsamfund et vigtigt element. Den enkelte ældre skal med støtte fra de pårørende have mere indflydelse på tilrettelæggelsen af hjælpen og plejen. Samtidig kan civilsamfundet noget særligt, når det gælder relationer og fællesskaber"

”Regeringen foreslår at et tæt samspil med pårørende, lokale fællesskaber og civilsamfund skal være bærende værdier i en ny ældrelov. Med ældrelovens fokus på helhedspleje for den ældre med støtte fra de pårørende mere indflydelse på tilrettelæggelsen af plejen i tæt dialog med medarbejderen”

Regeringens strategi for et stærkere civilsamfund:

Af regeringens strategi for et stærkere civilsamfund af oktober oktober 2017 fremgår initiativer i regeringens strategi for et stærkere civilsamfund som følger:

- 1) Strategiske partnerskaber mellem frivillige organisationer og kommuner.
- 2) Flere ressourcer til fælles løsninger.
- 3) Styrkelse af civilsamfundet i landdistrikterne
- 4) Styrket integration gennem civilsamfundet.
- 5) En mere enkel statslig støttestruktur på det frivillige sociale område.
- 6) Lokal innovation gennem frivillige foreninger.
- 7) Styrkelse af det lokale frivillige sociale arbejde.
- 8) Et nyt Frivilligråd.
- 9) Kompetenceløft af det frivillige sociale arbejde.
- 10) Inklusion i frivillige organisationer.
- 11) Mere samarbejde mellem frivillige og kommuner gennem uddannelse.
- 12) Solid viden om den frivillige sociale indsats.

Hvad siger Ældre Sagen om civilsamfundet?

Overordnet mener Ældre Sagen:

- Frivillige løser ikke professionelle opgaver.
- Frivillige er unikke og frie
- Frivillige ledes af frivillige (*læs her Frivillighedspolitik (aeldresagen.dk)*).

Ældre Sagen har i 2024 afholdt ”Fagworkshop ældre og sundhedspolitik,” hvor man blandt andet drøftede distrikternes rolle i forhold til det lokale ældre- og sundhedspolitiske indflydelsesarbejde. Ved denne workshop var et af temaerne **”Civilsamfundets fremtidige rolle”**

Som nævnt ovenfor fremgår det af regeringens udspil til ældrereform, at civilsamfundet kommer til at spille en større rolle i fremtidens ældrepleje hvorved blandt andet følgende kan nævnes:

- Tættere samspil med civilsamfundet og pårørende.
- Strategi for udbredelse af velfærdsteknologi i ældreplejen.
- Etablering af partnerskab som kan komme med konkrete anbefalinger til udbredelsen af velfærdsteknologi.
- Oprettelse og uddannelse af et korps af frivillige, som skal understøtte og hjælpe ældre i at anvende velfærdsteknologi i hverdagen.
- Korpsset skal oprettes i Ældre Sagens regi.

Hvad er civilsamfundet egentlig for en størrelse?

Civilsamfundet er en bred betegnelse, der omfatter en mangfoldighed af foreninger, organisationer og initiativer. Det udgør et vigtigt fundament for det sociale og politiske liv, hvor mennesker engageres aktivt og skaber fællesskaber med det formål, at bidrage til forandring.

I praksis omfatter civilsamfundet en bred vifte af aktører, der organiserer sig på forskellig vis. Dette kan eksempelvis være foreninger der samler mennesker med fælles interesser, politiske partiforeninger, fondsdrivne projekter, sociale virksomheder med økonomiske formål, uafhængige institutioner, alternative skoler, forskningsinstitutioner, ikke-statslige organisationer og medlemsbaserede initiativer.

Samlet set udgør civilsamfundet et levende og dynamisk landskab af engagerede mennesker, der arbejder for at adressere samfundsmæssige udfordringer og forbedre forholdene for en bred vifte af mennesker. Det er gennem deres fælles indsats, samarbejde og stemmer, at civilsamfundet er med til at skabe en positiv og progressiv forankring.

Hvordan skal civilsamfundet være organiseret i fremtiden?

Hvordan er danske foreninger og organisationer organiseret om ti år?, og giver det mening at tale om én samlende organisation, der repræsenterer hele det danske civilsamfund?

Civilsamfundet bliver i stigende grad betragtet som én samlet aktør i løsninger af samfundsproblemer. Det afspejles blandt andet af regeringsgrundlag, politiske strategier og kommissionsrapporter.

Men ude i virkeligheden er det danske samfund i dag organiseret i en bred vifte af forskellige og specialiserede paraply- og interesseorganisationer.

Mange organisationer er medlem af flere paraplyer, der hver i sær varetager sine medlemmers interesse, kæmper for indflydelse og politikernes ørenlyd.

Skal frivillige organisationer være samarbejdspartnere eller leverandører

Civilsamfundet kan både fungerer som leverandør og som samarbejdspartner til det offentlige.

Rollen som samarbejdspartner understøtter en demokratisk funktion, mens rollen som leverandør i højere grad har økonomiske fordele.

Hvordan kan det offentlige samarbejde med civilsamfund og frivillige finde sted ?

Der findes for os at se ingen opskrifter, som kan sætte rammen for ethvert samarbejde, men vi har brug for at reflektere over, at der er forskellige veje at gå.

Det offentlige interesse for at samarbejde med civilsamfund og frivillige er et tveægget dilemmafyldt sværd. På den ene side ønsker man politisk i stat og kommuner at etablere helhedsløsninger omkring den enkelte borger og inkludere menneskers livsverden, civile liv og relationer og netværk i indsatser og services.

På den anden side er der en tydelig økonomisk ambition. Kommunerne er økonomisk trængte, og der mangler kvalificeret arbejdskraft mange steder. De to tilgange rummer forskellige tilgange og udviklingsperspektiver- både for civilsamfundets organisationer samt frivillige og for vores fælles velfærd.

Når civilsamfund og frivillige er samarbejdspartnere, kan civilsamfundets mange frivillige inddrages i samspil med det offentlige, men det kan kræve styringsmæssige, kulturelle og kompetencemæssige forandringer i de offentlige organisationer.

Decideret opgaveglidning:

Kommuner og regioner er økonomisk trængte,, og der mangler kvalificeret arbejdskraft flere steder. Nogle steder er man derfor begyndt at overveje, om der er opgaver, som i stedet kan løses af frivillige, og om der er medarbejdere, der kan undværes, hvis der i stedet arbejdes med frivillighed.

Selvom frivillige i den kommunale opgaveløsning sjældent er særlig optagede af de kommunale strategier og faglige mål, kan der være tale om regulær opgaveglidning.

Det vil sige, at civilsamfund og frivillige, som leverandører overtager opgaver og funktioner, som det offentlige ikke længere har råd til.

Det kan både ske ved, at offentlige organisationer engagerer deres frivillige (*i 2020 var 17 procent af de frivillige aktive i en kommunal institution*) eller at de udliciterer opgaver til civilsamfundsorganisationer gennem udbud og offentlig rammesætning.

Arbejdsgruppens afsluttende bemærkninger:

Det er arbejdsgruppens opfattelse at uagtet Ældre Sagens ovennævnte afholdte fagworkshop er der behov for på distriktsniveau, at drøfte hvordan civilsamfundet øvrige involvering i ældreplejen kan udfoldes.

Feks. kan der sættes fokus på:

- Hvordan sikre vi høje standarder i forhold til de frivillige der yder støtte til socialt udsatte mennesker?
- Hvordan sætter vi ord på den kvalitet vi som civilorganisation indgår i?

- a) Hvem definerer kvaliteten.
- b) Hvem måler den?
- c) Hvem bestemmer i et partnerskab?
- d) Hvordan vedligeholdes kvaliteten?

Arbejdsgruppens opfattelse er, at der ikke er nogen tvivl om, at vi kommer til at se flere større velfærdspartnerskaber mellem civilsamfund og den offentlige velfærd. Der er derfor absolut nødvendigt, at vi tør definere og fastholde den opgave, vi har med at sikre høj kvalitet, når vi vil hjælpe mennesker i en udsat livssituation.

Arbejdsgruppens opfattelse er ligeledes, at det vigtigt at få udviklet transparente kvalitetsprincipper og kriterier, som kan efterprøves så alle kan være trygge ved hinanden i de store velfærdspartnerskaber vi vil få flere og flere af.

Hvordan tænker arbejdsgruppen forløbet i en temadag:

Vi forestiller os en temadag, der indeholder gruppevis drøftelse af på forhånd udarbejdede emner (Arbejdsgruppen bidrager gerne til udarbejdelse af disse), hvorved vi kan blive klogere på, hvorledes de enkelte lokalafdelinger og koordinationsudvalg tænker velfærdspartnerskaber kan etableret.

Arbejdsgruppen står gerne til rådighed for yderligere drøftelse af forslaget.

- Jytte Elkjær Hedegaard
- Jenny Beck
- Peter Ried Larsen
- John E. Iversen.